

Изучување на македонскиот јазик како мајчин/странски со помош на паралелен јазичен корпус

Клучни зборови: паралелен корпус, македонски јазик, англиски јазик, контрастивна анализа, двојазичен речник

Во изучувањето на природните јазици денес како современа технологија сè почесто се користи јазичниот корпус. Тој може да биде еднојазичен, двојазичен, но и повеќејазичен, што отвора можност за создавање паралелни корпуси, на пример, англиско-македонски, француско-македонски и сл., како и обратно – македонско-англиски, македонско-француски итн.

Врз примери од паралелниот корпус креиран од Time.mk, најголем македонски агрегатор за вести, ќе укажеме на предноста и на можностите што ги нуди еден паралелен англиско-македонски, односно македонско-англиски корпус во изучувањето на македонскиот јазик како мајчин/странски. Исто така, преку контрастивна анализа на различни јазични рамништа (морфологија, синтакса, лексика) ќе укажеме на некои специфични црти и разлики на македонскиот јазик во однос на англискиот.

Јазичните корпуси денес наоѓаат широка примена во различни области на лингвистиката, на пример, во фонетиката, во лексикологијата и лексикографијата, во синтаксата и семантиката, во преведувањето и сл. Исто така, сè почеста е нивната застапеност во рамките на применетата лингвистика, особено во дидактиката и изучувањето на странските јазици. Всушност, во наставата по јазик како (мајчин/странски) јазичниот корпус претставува неопходно комплементарно нагледно средство во однос на речниците и на учебниците.

Предмет на наша анализа ќе биде примената на паралелен јазичен корпус во изучувањето на македонскиот јазик како мајчин/странски. Станува збор за македонско-англиски, односно англиско-македонски паралелен јазичен корпус, креиран од Time.mk, најголем македонски агрегатор за вести. Овој двојазичен корпус содржи околу 15 000 вести на македонски и на англиски јазик, преземени од веб-страницата на Setimes¹, како и околу 150 прозни дела во македонска, односно англиска верзија, преземени од веб-страницата на електронскиот издавач Блесок². Всушност, корпусот содржи вкупно 250 000 реченици на македонски, односно на англиски јазик.

Најпрво, неколку збора за поимот **јазичен корпус**, односно **паралелен јазичен корпус**. Како што е познато, во корпусната лингвистика постојат повеќе дефиниции за поимот јазичен корпус, при што како појдовна може да се земе дефиницијата на Синклер (Sinclair), еден од основоположниците на корпусната лингвистика, според која **јазичниот корпус** претставува „збирка од примероци од еден јазик во електронска форма, селектирани според екстерни критериуми за да можат да го претстават на најдобар можен начин јазикот или еден негов вариетет и за да бидат користени како извор на податоци за лингвистички истражувања“ (Sinclair 2004, 20)³.

---

¹ <http://www.setimes.com>

² <http://www.blesok.com.mk>

³ Дефиницијата е преземена од Руска Иванова-Наскова, *Програми за автоматска обработка на јазични корпуси* (Скопје: Аз-буки, 2013), 19.

Паралелниот јазичен корпус, пак, претставува збирка на текстови од еден јазик во електронска форма, како и нивните преводи на еден или на повеќе странски јазици. Притоа, деловите од паралелниот корпус што кореспондираат во оригиналниот текст и во преводот можат да бидат порамнети, со што се создаваат т.н. *порамнети корпуси* (англ. *aligned corpora*). Овој вид корпуси наоѓаат најголема примена во рамките на преведувањето, во наставата по странски јазици, како и во програмите за автоматска обработка на јазикот.

Македонско-англискиот/англиско-македонскиот паралелен корпус креиран од Time.mk нуди богат материјал за јазична анализа на македонскиот јазик како мајчин/странски, и тоа на повеќе јазични рамништа: морфологија, синтакса, семантика, лексика, стилистика. Од тие причини при нашата анализа се определивме само за еден јазичен сегмент – **глаголите**, и тоа конкретно **глаголите на зборување**, кои поради самата природа на публицистичкиот стил, доминантен во овој паралелен корпус, се јавуваат со голема фреквенција. Притоа, изборот го сведовме само на неколку основни и фреквентни глаголи на зборување во македонскиот јазик, и тоа: **зборува, вели, рече, каже**, како и **изјави, објави**, кои нудат можност за анализа не само од аспект на граматичките категории *глаголски вид, време, преодност*, туку и од аспект на *синонимијата* како семантичката категорија. Тргнувајќи од одредени нивни преводни паралели во англиската верзија на примерите од паралелниот корпус, преку контрастивната анализа може да се укаже на одредени диференцијални специфики на македонскиот јазик во однос на англискиот јазик.

Во продолжение следуваат македонските и англиските контексти за наведените глаголи на зборување содржани во наведениот паралелен корпус. Притоа, глаголите се наведуваат во лексичка форма на заглавни зборови, како што е вообичаена практика во речниците. Исто така, се разгледува само свршениот вид глаголи *изјави* и *објави*, како најфреквентни во корпусот, додека несвршениот видски парник *изјавува*, односно *објавува* не е предмет на анализа.

ЗБОРУВА, несв.

Како англиски преводни паралели за овој глагол во корпусот најчесто се среќаваат: **speak, talk about, discuss**.

Како што се забележува од долунаведените примери, за глаголот **зборува** во преводот на англиски јазик се среќаваат 3 различни глаголи. Глаголите **speak** и **talk (about)** се најблиску до семантиката на **зборува**, додека за глаголот **discuss** семантички посоодветна македонска паралела би биле глаголите **дискутира, расправа, разгледува**.

Исто така, и во поглед на синтаксичката структура, глаголот **зборува** покажува сличност со глаголите **speak** и **talk**, односно отвора место за предлошки предмет, додека глаголот **discuss**, пак, отвора место за директен предмет, што може да доведе до појава на грешки во коректното усвојување на синтаксата на македонскиот/англискиот јазик како странски јазик.

Особено е интересен за анализа последниот пример од паралелата **зборува/discuss**, во кој во македонската реченица се среќава употреба на повратен глагол *се зборува* во сегашно време во рамките на безлична синтаксичка конструкција, додека во англиската реченица глаголот **discuss** е употребен во минато време (Present Perfect), и тоа во рамките на пасивна синтаксичка конструкција (*has been discussed*).

зборува/speak

МК: Интервју со грчкиот премиер Костас Симитис не е вообичаен настан: тој ретко **зборува** со новинарите.

АНГЛ: An interview with Greek Prime Minister Costas Simitis is not an ordinary occurrence; he rarely **speaks** with the press.

МК: Грчкиот премиер Костас Караманлис **зборува** на прес-конференцијата при отворањето на изградбата на турско-грчкиот гасовод во неделата.

АНГЛ: Greek Prime Minister Costas Karamanlis **speaks** at a press conference during the launch of the Turkish-Greek Natural Gas Pipeline on Sunday.

МК: Претседателот Џорџ Буш често **зборува** за „политика на одговорноста“.

АНГЛ: President George Bush **speaks** often about the „politics of responsibility“.

зборува/ talk about

МК: „Кога **зборуваме** за спречувањето на корупцијата, работите не се развиени“, рече Алистар.

АНГЛ: „When we **talk about** preventing corruption, things have not developed“, said Alistar.

МК: Жените најверојатно долго време **ќе зборуваат** за тоа како добро изгледал и покрај тоа што има 60 години!

АНГЛ: Women **will** probably **talk about** his good looks for a long, long time, although he is already 60!

зборува/discuss

МК: Во ова ексклузивно интервју со дописникот на Southeast European Times Валентин Нешовски, Стево Пендаровски, претседател на македонската Државна изборна комисија, **зборува** за неодамна одржаните претседателски избори.

АНГЛ: Stevo Pendarovski, president of the Macedonian State Election Commission, **discusses** the recent presidential elections in this exclusive interview with Southeast European Times correspondent Valentin Nesovski.

МК: Во ексклузивното интервју со дописникот на Southeast European Times, Димитрис Аграфиотис, грчкиот потсекретар за надворешни работи Јанис Валинакис **зборува** за Косово, прашањето за Кипар и патот кој му претстои на Балканот.

АНГЛ: Greek Undersecretary of Foreign Affairs Giannis Valinakis **discusses** Kosovo, the Cyprus issue and the way ahead for the Balkans in this exclusive interview with Southeast European Times correspondent Dimitris Agrafiotis.

МК: Во ексклузивното интервју со дописникот на Southeast European Times Јорџос Анагностопулос, тој **зборува** за мерките кои се преземени.

АНГЛ: In this exclusive interview with Southeast European Times correspondent George Anagnostopoulos, he **discusses** the measures being taken.

МК: Во ова ексклузивно интервју со дописникот на Southeast European Times Марија Лазарова, претседателот на Републичкиот судски совет, Ленче Софронијевска, **зборува** за неопходните реформи на македонскиот судски систем.

АНГЛ: *In this exclusive interview with Southeast European Times correspondent Marija Lazarova, President of the Republic Judiciary Council Lence Sofronievska **discusses** the necessary reforms to the Macedonian judiciary system.*

МК: *Во ексклузивното интервју со дописникот на Southeast European Times, Марија Лазарова, македонскиот министер за одбрана Владо Бучковски **зборува** за плановите на вооружените сили на земјата.*

АНГЛ: *In this exclusive interview with Southeast European Times correspondent Marija Lazarova, Macedonian Defence Minister Vlado Buckovski **discusses** the way ahead for the country's armed forces.*

МК: *Внимателниот тон беше евидентен додека земјата **зборуваше** за историскиот момент и неговото долгорочно значење.*

АНГЛ: *A cautious tone was evident as the country **discussed** the historic moment and its long-term significance.*

МК: *За тој автопат **се зборува** со години, но дури сега се прават конкретни планови.*

АНГЛ: *The highway **has been discussed** for years, but concrete plans are only now getting underway.*

ВЕЛИ, несв.

За овој глагол на зборување во корпусот се забележуваат следните англиски преводни паралели: **say, tell, note, claim**.

Долунаведените примери покажуваат дека со глаголот на зборување **вели** семантички кореспондираат англиските глаголи **say** и **tell**, додека глаголот **note** семантички соодветствува со глаголите **забележува**, **истакнува**, а глаголот **claim**, пак, навлегува во семантиката на глаголот **тврди**.

Глаголот **вели** во македонскиот јазик секогаш отвора место за сврзникот **дека**, кој воведува декларативна зависносложена реченица, како што покажуваат и примерите од корпусот. Во англискиот јазик, пак, глаголите **say** и **tell** во одделни контексти можат да воведат дел-реченица и без сврзник, што претставува диференцијална црта меѓу овие два јазика на која треба да се обрне внимание при наставата по странски јазик. Така, во примерите на англиски јазик во корпусот само во неколку реченици се среќава употреба на сврзник **that** по глаголот **say**, додека во останатите реченици **that** отсуствува, иако се работи за контексти во кои може да се употреби **that** (од стилиски аспект, поради формалноста на публицистичкиот стил, односно поради изразувањето со подолги реченици). Од друга страна, пак, во примерите со глаголите **note** и **claim** во корпусот се забележува сличност со македонскиот јазик во поглед на употребата на декларативен сврзник **that/дека**.

Исто така, наспроти побројните примери со директен говор воведен со сврзникот **дека**, се забележуваат и неколку примери во кои глаголот **вели** воведува директен говор. Внимание привлекува и примерот во кој се употребува повратен глагол **се вели** во рамките на безлична синтаксичка конструкција, додека во англиската преводна верзија се употребува личноглаголска форма, при што предлошкиот предмет од македонската реченица во англиската реченица добива функција на граматички подмет.

вели/say

МК: Претседателот на Централната изборна комисија (ЦИК), Клирим Ѓата, **вели** дека се подготвени сите материјали, освен гласачките ливчиња, кои зависат од регистрирањето на партиите и кандидатите.

АНГЛ: The chairman of the Central Election Commission (CEC), Clirim Gjata, **says** (that – N.B.) all materials have been prepared except for the ballots, which depend on the registration of parties and candidates.

МК: Американската влада **вели** дека не е вклучена во планираниот политички состанок на БиХ во Бостон.

АНГЛ: US government **says** (that – N.B.) it is not involved in planned BiH political meeting in Boston.

МК: Баросо **вели** дека Грција претставува позитивен пример за придобивките од проширувањето.

АНГЛ: EC's Barroso **says** (that – N.B.) Greece is positive example of enlargement benefits.

МК: Но, Бериша **вели** дека треба да се воведи гласање на народот.

АНГЛ: Berisha, however, **says** (that – N.B.) popular vote should be introduced.

МК: Хрватскиот јавен обвинител **вели** дека властите ги испитуваат тврдењата од извештајот на ЦИА.

АНГЛ: Croatian chief prosecutor **says** (that – N.B.) authorities are investigating claims in CIA report.

МК: Албанија **вели** дека е технички подготвена за пристап во НАТО.

АНГЛ: Albania **says** (that – N.B.) it is technically prepared to join NATO.

МК: Во документот **се вели** дека одлуката, ако биде донесена надвор од Советот за безбедност на ОН, е нелегална.

АНГЛ: The document **says** (that – N.B.) the decision, if made outside the UN Security Council, is illegal.

МК: Тој **вели** дека владата и парламентот треба да започнат со подготовка на документот откако ќе се усвои уставното поглавје од новата Југословенска федерација.

АНГЛ: He **says** that the government and parliament should begin preparing the document after the constitutional charter of the new Yugoslav federation is adopted.

МК: Анализирајќи ги настаните на рамниште на знакот, Јулија Крстева **вели** дека знакот во жена секогаш кажува помалку отколку што **вели**.

АНГЛ: Having analyzed the events on the level of a sign, Kristeva **says** that a sign in a woman always tells less than it **says**.

вели/tell

МК: „Ова не е нешто што треба да го направите зашто Брисел ви **вели**, туку за доброто на хрватските граѓани“, изјави тој за новинарите во четвртокот.

АНГЛ: „This is not something that you need to do because Brussels **tells** you to, but for the sake of the Croatian citizens," he told reporters Thursday.

вели/note

МК: Декларацијата **вели** дека „ако Турција ги исполни политичките критериуми од Копенхаген, ЕУ без одлагање ќе започне преговори со Турција“.

АНГЛ: The declaration **notes** that „if Turkey fulfils the Copenhagen political criteria, the EU will open negotiations with Turkey without delay“.

МК: „Да се внесе земјата во долгови е сепак многу посигурно отколку окупација или инвазија“, **вели** еден од министрите.

АНГЛ: „To drive a nation into debt is a far more secure uphold of occupation than invasion“, **notes** one of the ministers.

вели/claim

МК: Ирис нашла текст во Германија, рецензија, каде што критичарот **вели** дека два дена пред да го видат филмот се договарале како ќе го рецензираат.

АНГЛ: Iris found a text in Germany, a review, where he critic **claims** that two days before they see the film, they were consulting in what way to review it.

РЕЧЕ, св.

Со овој глагол на зборување во корпусот кореспондираат следните англиски паралели: **say, tell, announce, comment, indicate**, поточно формите за минато време (Past Simple) од овие глаголи: **said, told, announced, commented, indicated**, што се должи на фактот дека глаголот *рече* во македонскиот јазик, поради својот свршен вид, во рамките на реченицата не може да се употреби самостојно во личноглаголска форма во сегашно време.

Она што е претходно кажано за глаголот *вели* се однесува и на глаголот *рече*, кој се смета, всушност, за негов видски парник. Оттука, во семантички поглед овој глагол наполно кореспондира со англиските глаголи **say** и **tell**, додека на останатите англиски паралели семантички им соодветствуваат други глаголи во македонскиот јазик, и тоа: **објави, соопшти** за **announce**, односно **коментира, забележува** за **comment**, како и **индицира, укаже, назначи, навести, посочи, покаже, упати** за **indicate**.

Во поглед на синтаксата, и овој глагол во македонскиот јазик воведува декларативна зависносложена реченица со сврзникот *дека*, додека во англискиот јазик, исто како во случајот со глаголот *вели*, во синтаксичката шема на примерите со глаголите *say* и *tell* отсуствува сврзникот *that*, иако се работи за контексти во кои може да се употреби, пред сè, од стилски аспект. Во примерите, пак, со **announce(d), comment(ed), indicate(d)** сврзникот *that* е присутен, аналогно на примерите во македонскиот јазик. Како што покажуваат долунаведените примери, глаголот *рече* – и во македонскиот и во англискиот јазик – покрај индиректен говор може да воведи и директен говор.

рече/say/said

МК: Рен, исто така, **рече** дека ако бугарската и романската влада работат напорно, тие ќе можат да ги спроведат неопходните реформи навреме, отворајќи го патот за влез во блокот на 1-ви јануари 2007 година.

АНГЛ: Rehn also **said** that if the Bulgarian and Romanian governments work hard, they could implement all necessary reforms in time, paving the way for entry into the bloc on 1 January 2007.

МК: Тој **рече** дека друга важна легислатива усогласена со европските стандарди, исто така, беше изменета од страна на Парламентот, вклучувајќи ги и законите за јавната радио-телевизија.

АНГЛ: He **said** (that – N.B.) other important legislation drawn up in line with European standards had also been altered by parliament, including laws on public radio and television.

МК: Информирајќи ги водачите на Европскиот парламент во средата (6-ти октомври) за клучниот збир извештаи за земјите-кандидатки, претседателот на ЕК, Романо Проди, **рече** дека комесарите се одлучиле за „условно 'да'“ за преговорите со Турција.

АНГЛ: Briefing European Parliament leaders Wednesday (6 October) on a key set of reports on candidate countries, EC President Romano Prodi **said** (that – N.B.) commissioners had decided on a "qualified yes" for negotiations with Turkey.

МК: Турскиот министер за надворешни работи, Абдула Ѓул, ги поздрави препораките како „историски чекор“, додека премиерот Реџеп Тајип Ердоган **рече** дека се надева оти разговорите за пристапување ќе започнат во текот на првата половина на 2005 година.

АНГЛ: Turkish Foreign Minister Abdullah Gul hailed the recommendation as a "historic step", while Prime Minister Recep Tayyip Erdogan **said** (that – N.B.) he hoped accession talks would begin during the first half of 2005.

МК: Баша, кој се состана со косовскиот претседател Фатмир Сејдиу, премиерот Хашим Тачи и претседателот на парламентот, Јакуп Красниќи, **рече** дека независноста ќе биде објавена во целосна координација со Вашингтон и Брисел.

АНГЛ: Basha, who met with Kosovo President Fatmir Sejdiu, Prime Minister Hashim Thaci and Parliament Speaker Jakup Krasniqi, **said** (that – N.B.) independence would be announced in full coordination with Washington and Brussels.

МК: По враќањето од посетата на Косово во понеделникот (4-ти февруари) албанскиот министер за надворешни работи, Лулзим Баша, **рече** дека раководството на косовските Албанци ги заврши сите подготовки поврзани со прогласувањето независност од Србија.

АНГЛ: After returning from a visit to Kosovo on Monday (February 4th), Albanian Foreign Minister Lulzim Basha **said** (that – N.B.) the Kosovo Albanian leadership has completed all preparations related to declaring independence from Serbia.

МК: Во Приштина Красниќи **рече** дека тоа ќе се случи во текот на овој месец.

АНГЛ: In Pristina, Krasniqi **said** (that – N.B.) it will be sometime this month.

МК: Шефот на парламентарната група на Демократската партија (ДП), Бамир Топи, во четвртокот (8-ми март) **рече** дека ќе биде кандидат на партијата за претседател на изборите ова лето.

АНГЛ: Democratic Party (DP) Parliamentary Caucus Chairman Bimir Topi **said** Thursday (March 8th) (that – N.B.) he will be the party candidate for president in the elections this summer.

МК: Тој **рече** дека се надева оти Европа и светот сега ќе го променат своето мислење за регионот и ќе сфатат дека тој „исто така може да дава и други вести и да биде дом на други видови достигнувања, во областа на уметноста, литературата и цивилизацијата“.

АНГЛ: He **said** he hopes that Europe and the world would now change their views of the region and realise that it "can also give rise to other kinds of news and be the home of other kinds of achievement, in the field of the arts, literature and civilisation".

МК: „Оваа награда претставува голема почест за мене“, **рече** Кадапе.

АНГЛ: „I feel deeply honoured by the award“, Kadare **said**.

рече/tell/told

МК: Фактот што шест од неговите дела беа забранети се покажа како контрапродуктивен за албанскиот комунистички режим „бидејќи сите оние луѓе што веќе ги прочитаа започнаа сериозно да ги проучуваат за да видат зошто се толку субверзивни“, **рече** тој за британскиот весник.

АНГЛ: The fact that six of his works were banned proved counterproductive for Albania's communist regime, "because all those people who had already read them started studying them seriously to see just why they were so subversive," he also **told** the British daily.

МК: Портпаролката, исто така, им **рече** на новинарите дека романската полиција уапсила еден сириско-романски бизнисмен, кој тврдел дека киднаперите контактирале со него.

АНГЛ: The spokeswoman also **told** reporters that Romanian police had arrested a Syrian-Romanian businessman who claimed to have been contacted by the kidnappers.

МК: „Очекуваме европското раководство да го избегне премислувањето во врска со идните проширувања, по двојното „не“ за европскиот устав“, **рече** премиерот на комисијата за следење на состојбата со човековите права составена од 46 нации.

АНГЛ: "We expect European leadership to avoid having second thoughts about future enlargements, after the double „no“ to the European constitution", the prime minister also **told** the 46-nation top human rights watchdog.

рече/comment/commented

МК: Кајето **рече** дека последните мониторинг извештаи од Европската комисија биле, генерално, со конструктивна нота.

АНГЛ: Cailleteau **commented** that the latest monitoring reports from the European Commission were generally constructive in tone.

рече/indicate/indicated

МК: Тој **рече** дека нацрт-уставот ќе вклучува текст со кој ќе се укине забраната за носење шамии на глава во универзитетите.

АНГЛ: He also **indicated** that the draft would include phrases removing the ban on wearing headscarves in universities.

МК: Американскиот дипломат, исто така, **рече** дека Вашингтон повеќе не ја поддржува идејата за предавање на случаите на воени злосторства на српските судови.

АНГЛ: The US diplomat also **indicated** that Washington no longer backs the idea of processing war crimes cases in Serbian courts.

рече/announce/announced

МК: Во интервјуто за националното радио Санадер **рече** дека владата, исто така, ќе им помогне и на другите армиски генерали кои се соочуваат со обвиненија за воени злосторства од конфликтот во периодот 1991-1995 година.

АНГЛ: Speaking on national radio, Sanader **announced** that the cabinet would also assist other army generals facing war crimes charges from the 1991-1995 conflict.

КАЖЕ, св.

И глаголот на зборување **каже**, со оглед на тоа што е, исто како *рече*, видски парник на *вели*, соодветствува со следните англиски преводни паралели во корпусот: **say**, односно **said, tell, declare**.

Бидејќи е свршен глагол, во македонските примери од корпусот *каже* се среќава употребен во личноглаголска форма за идно време, во конструкција со модален глагол (*може, треба*), како и во рамките на условна зависносложена реченица, воведен со сврзникот *доколку/ако*. Во англиските примери, пак, формите за идно време *ќе каже* се преведени со форма за сегашно време (Present Simple) – **says, tells**, односно со форма за минато време (Past Simple) – **said**.

Од семантички аспект глаголот *каже* соодветствува со значењата на глаголите **say** и **tell**, додека англиската паралела **declare** навлегува во семантичкото поле на глаголите **изјави, објави**.

Од синтаксички аспект, пак, и овој глагол воведува декларативна зависносложена реченица со сврзникот *дека*, но и со *да, дали*, како што покажуваат долунаведените примери, при што во англиските примери, зависно од контекстот, најчесто се забележува отсуство на сврзникот *that*. Интересен е примерот со повратниот глагол *се каже*, употребен во конструкција со безлично значење *би можело да се каже*, преведен на англиски јазик со пасивна конструкција **could be said**.

каже/say/said

МК: „Советот на грофовијата Брашов може да размислува за купување на замокот само откако министерството за култура **ќе каже** дека не е заинтересирано, а ние сè уште не сме дале ни понуда.“

АНГЛ: „Brasov County Council can think about buying the castle only after the culture ministry **says** (that – N.B.) it is not interested, and we have not yet even made our offer.“

МК: И Ролан Барт **ќе каже** дека преводот е креација на нов текст и со самото тоа подразбира чин на толкување.

АНГЛ: Roland Bartes also **said** that translation is a creation of a new text and in itself it implies an act of interpretation.

МК: Овој проблем, кој локалните власти се обидуваат да го решат со години, ги попречи меѓуетничките односи и **би можело да се каже** дека ги симболизира тешкотиите во помирувањето во источна Босна и Херцеговина (БиХ).

АНГЛ: The issue, which local government has been attempting to resolve for years, has hampered interethnic relations and **could be said** to symbolise the difficulties of reconciliation in eastern Bosnia and Herzegovina (BiH).

каже/tell

МК: Затоа, не двоуми се дали да го напуштиш доколку срцето ти **каже** така да сториш...

АНГЛ: So do not hesitate to desert it if your heart **tells** you so...

каже/declare

МК: „Секој треба да **каже** дали ја прифаќа Република Српска како дел од БиХ“, **рече** претседателот на Република Српска Драган Чавиќ.

АНГЛ: „Everyone should **declare** if they accept Republika Srpska as a part of BiH“, **says** RS President Dragan Cavic.

ИЗЈАВИ, св.

Во анализираниот корпус глаголот **изјави** се среќава со повеќе преводни паралели на англиски јазик, и тоа: **say, tell, declare, announce, comment, claim**, поточно **said, told, declared, announced, commented, claimed**, бидејќи повторно станува збор за свршен глагол.

Според семантичкото значење глаголот **изјави** соодветствува со **declare**, односно **announce**, иако во корпусот се најбројни примерите во **say** и **tell** како преводна паралела на англиски јазик, што може да се објасни со фактот дека станува збор за еден вид основни глаголи на зборување. Од друга страна, глаголот **comment** навлегува во семантиката на глаголите **коментира, забележува**, додека **claim** одговара на значењето на глаголот **тврди**.

Исто како глаголите **рече** и **каже**, глаголот **изјави** во македонскиот јазик воведува декларативна зависносложена реченица со сврзникот **дека**. Во англиските паралели со **say** и **tell**, за разлика од претходните случаи, често се среќава употреба на сврзникот **that**, како што се гледа од долунаведените примери од корпусот. Во примерите, пак, со **declare(d), announce(d), comment(ed), claim(ed)** употребата на **that** е речиси регуларна, аналогно на македонските реченици.

Од примерите, исто така, се забележува дека овој глагол на зборување може да воведе и директен говор во реченицата, иако е многу почеста неговата употреба во рамките на индиректниот говор.

изјави/say/said

МК: Тој, во четвртокот (6 март), **изјави** дека верува оти изборите треба да се одржат што е можно поскоро.

АНГЛ: He **said** Thursday (6 March) that he believes it should happen as soon as possible. He has been serving as acting president since November.

МК: Двајца врвни официјални претставници за безбедност **изјавија** дека се преземени сите потребни мерки за да се спречи влез на криминалците во земјата.

АНГЛ: The two top BiH security officials **said** that all necessary measures have been taken to prevent criminals from crossing into the country.

МК: Ривалот на Џинџиќ Војислав Коштуница неодамна **изјави** дека неговата Демократска партија на Србија ќе ја поддржи владата на Џинџиќ само ако разговорите за исцртување на нов Српски устав започнат веднаш.

АНГЛ: Djindjic rival Vojislav Kostunica **said** recently that his Democratic Party of Serbia would support Djindjic's government only if talks on drafting a new Serbian Constitution begin at once.

МК: Во меѓувреме, Џинџиќ **изјави** во средата дека нацрт текстот на новиот Српски устав може да стигне во парламентот околу средината на идната година.

АНГЛ: Meanwhile, Djindjic **said** Wednesday that a draft text of the new Serbian Constitution might move to parliament around the middle of next year.

МК: Портпаролот на партијата, Богдан Никулеску Дуваз **изјави** дека премиерот Адријан Настасе и Илиеску постигнале договор во врска со измените, но не даде други детали.

АНГЛ: Party spokesman Bogdan Niculescu Duvaz **said** (that – N.B.) Prime Minister Adrian Nastase and Iliescu had reached agreement on the changes; however, he did not elaborate.

МК: Во еден неодамнешен документ, членовите **изјавија** дека одлучиле да изградат граѓанска, демократска и суверена држава.

АНГЛ: In a recent document, members **said** (that – N.B.) they were determined to build a civic, democratic and sovereign state.

МК: Тој **изјави** дека негови приоритети ќе бидат безбедносните и одбранбените реформи, фискалните прашања и завршувањето на физибилити студијата за потпишувањето на Договорот за стабилизација и асоцијација.

АНГЛ: He **said** (that – N.B.) his priorities would be security and defence reforms, fiscal issues and the completion of the feasibility study for signing a Stabilisation and Association Agreement.

изјави/tell/told

МК: „Мислам дека владата чувствува оти мора да отвори нов фронт реформи и овој период на интензивни спекулации за тоа кога ќе се одржат изборите ги стагнираше работите“, **изјави** аналитичариот Џон Лулис за АП.

АНГЛ: „I think the government feels it must open a new front of reforms, and this period of intense speculation on when the elections will be held has effectively brought things to stagnation“, analyst John Loulis **told** the AP.

МК: „Јас само дозволив скиите да се движат и стасав на целта најбрзо“, **изјави** таа за хрватската ТВ Нова.

АНГЛ: „I just let the skis go and went down the quickest“, she **told** Croatia's Nova TV.

МК: Завршувајќи ја посетата на Анкара во понеделникот, претседателот на заедничкиот генералштаб на САД, генералот Ричард Маерс, **изјави** за новинарите дека Владата на САД е задоволна од напорите на Турција за избегнување на конфликт во регионот.

АНГЛ: Wrapping up a visit to Ankara on Monday, the Chairman of the US Joint Chiefs of Staff, Gen Richard Myers, **told** reporters that the US government is pleased with Turkey's efforts to avert a conflict in the region.

МК: Министерот за безбедност на БиХ Бариса Чолак **изјави** за сараевскиот дневен весник „Дневни Аваз“ дека „секој криминалец од Србија кој се обидува да се сокрие во БиХ ќе биде уапсен“.

АНГЛ: BiH Security Minister Barisa Colak **told** the Sarajevo daily „Dnevni Avaz“ that „any criminal from Serbia trying to hide in BiH will be arrested“.

изјави/declare/declared

МК: По состанокот со Врховниот совет за одбрана, кој се фокусираше на корупцијата, Басеску **изјави** дека конкретните докази би помогнале во унапредувањето на мерките што се преземаат против корупцијата.

АНГЛ: Following a meeting of the Supreme Defence Council that focused on corruption, Basescu **declared** that concrete evidence would help enhance measures undertaken against corruption.

МК: Патот Драч-Кукес претставува приоритет за владата, **изјави** Нано, додавајќи дека тоа ќе ги создаде најдобрите можности за интегрирање на националниот пазар и за зајакнување на соработката со соседните земји од регионот кој станува сè поотворен и поинтегриран.

АНГЛ: The Durres-Kukes road is a priority for the government, Nano **declared**, adding that it will create the best possibilities for integrating the national market and strengthening co-operation links with neighbouring countries in a region that is becoming more and more open and integrated.

изјави/announce/announced

МК: Тим на лекари од ОН се очекува да пристигне во Хрватска идната недела за да утврди дали поранешниот началник на генералштабот Јанко Бобетко е во состојба да издржи судење за воени злосторства, **изјави** владата во петокот (10 јануари).

АНГЛ: A team of UN doctors is expected in Croatia next week to determine if former Army Chief of Staff Janko Bobetko is fit to stand trial for war crimes, the government **announced** on Friday (10 January).

МК: Исто така во вторникот, претставник на Владата **изјави** дека еден од приоритетите на Тирана оваа година е договор за слободна трговија со Косово.

АНГЛ: Also Tuesday, a government representative **announced** that a free trade agreement with Kosovo is one of Tirana's priorities this year.

МК: На вториот ден од судењето, судијата Марко Кљајевик **изјави** дека ќе го оддели судењето за убиството на Ѓинѓиќ од другите криминални акти наведени во обвинението.

АНГЛ: On the second day of the trial, Judge Marko Kljajevic **announced** that he will separate the trail for Djindjic's murder from the other criminal acts cited in the indictment.

изјави/comment/commented

МК: Рикер го **изјави** ова за време на посетата на општина Клина, со претседателот на косовскиот парламент, Коле Бериша, и вршителот на функцијата косовски министер за комуникации и враќање, Берислав Грбиќ.

АНГЛ: Ruecker **commented** during a visit to the Klina municipality, with Kosovo Parliament Speaker Kole Berisha and acting Kosovo Minister for Communities and Returns Branislav Grbic.

изјави/claim/claimed

МК: Ѓукановиќ, исто така, **изјави** дека неговиот сојуз освоил апсолутно мнозинство од 42 до 43 места во парламентот од 81 место, што во голема мера ќе ја олесни задачата за составување на новата влада.

АНГЛ: Djukanovic also **claimed** that his alliance has won an absolute majority of 42 to 43 seats in the 81-seat parliament, which would make the task of forming the next cabinet much easier.

МК: Подоцна истиот ден, шефот на операциите на Ал каеда во Авганистан **изјави** дека го наредил атентатот.

АНГЛ: Later in the day, the chief of al-Qaeda's operations in Afghanistan **claimed** to have ordered the assassination.

ОБЈАВИ, св.

Како англиска преводна паралела на овој глагол во корпусот се јавуваат: **say, announce, declare, report**, односно **said, announced, declared, reported**, поради свршениот вид на овој глагол во македонскиот јазик.

Во поглед на семантиката глаголот **објави** соодветствува со **announce** и **declare**, додека глаголот **report** повеќе одговара на значењето на глаголите **соопшти, извести, репортира**. Употребата на **say**, пак, како англиска преводна паралела и за глаголот **објави**, и тоа во голем број примери од анализираниот корпус, може да се објасни со фактот дека се работи за основен глагол на зборување чие семантичко поле е поливалентно.

Во однос на синтаксичките особености, пак, и глаголот **објави** се вбројува во редот на глаголите во македонскиот јазик што воведуваат декларативна зависносложена реченица со сврзникот **дека**. Во примерите на англиски јазик, освен кај оние со глаголот **say**, се среќава редовна употреба на **that** како сврзник воведен од глаголот на зборување. Исто така, во корпусот се среќаваат и примери во кои со овие глаголи се воведува директен говор во реченицата, покрај побројните примери со индиректен говор.

објави/say/said

МК: Албанската Национална агенција за приватизација **објави** дека собрала 4,7 милиони евра од продажбата на 267 претпријатија и имоти помеѓу јануари и септември.

АНГЛ: Albania's National Privatisation Agency **said** (that – N.B.) it collected 4.7m euros from the sale of 267 entities and properties between January and September.

МК: Канцеларијата на гувернерот **објави** дека двајца од петмината судии се во критична состојба.

АНГЛ: The governor's office **said** (that – N.B.) two of the five judges were in critical condition.

МК: Во другите вести од четвртокот, косовската Антикорупциска агенција **објави** дека претпријатија во државна сопственост ја снесат вината во повеќето случаи на сомневање за корупција, по што следи владата и судовите како јавни институции.

АНГЛ: In other news Thursday, Kosovo's Anti-Corruption Agency **said** (that – N.B.) publicly owned enterprises take the blame in most cases of suspected corruption, followed by the government and courts as public institutions.

МК: Владата **објави** дека ќе бидат искористени средствата од Фондацијата за правна помош на осомничените за воени злосторства, но, всушност, ќе мора да пренасочи средства од буџетот платени од даночните обврзници.

АНГЛ: The government **said** (that – N.B.) funds from the Foundation for Legal Assistance for War Criminal Suspects will be utilised, but in reality, it will have to divert funds from the budget paid for by taxpayers.

МК: „Мандатот, кој сега стапува на сила, ја потврдува целта на ОБСЕ во Албанија за промовирање на демократизацијата, владеењето на човековите права и консолидирање на демократските институции во согласност со принципите на ОБСЕ, стандардите и ангажманите“, **објави** ОБСЕ.

АНГЛ: „The mandate, which now enters into force, reaffirms the goal of the OSCE in Albania to promote democratisation, the rule of law and human rights and to consolidate democratic institutions in conformity with OSCE principles, standards and commitments“, the OSCE **said**.

МК: Во понеделникот, турската полиција **објави** дека деактивирала бомби поставени во сомнителен пакет во југоисточната провинција Дијарбакир, спречувајќи можен атентат врз високо воени команданти и други официјални претставници за време на прославата на Денот на победата.

АНГЛ: On Monday, Turkish police **said** they defused bombs placed in a suspicious package in the southeastern province of Diyarbakir, preventing the possible assassination of senior military commanders and other officials during the Victory Day celebrations.

МК: За разлика од владејачката Демократска партија, опозициските партии ја поддржаа кандидатурата на Алфред Мојсиу за втор мандат како претседател, **објави** во четвртокот (10-ти мај) претседателот на Социјалдемократската партија, Скендер Ѓинуши.

АНГЛ: Unlike the ruling Democratic Party, opposition parties support Alfred Moisiu's candidacy for second term as president, Social Democratic Party head Skender Gjinushi **said** on Thursday (May 10th).

објави/announce/announced

МК: Исто така во средата, Русија **објави** дека го гарантира условното ослободување на Слободан Милошевиќ од Хашкиот трибунал, со цел тој да му биде извршена лекарска контрола во Москва.

АНГЛ: Also Wednesday, Russia **announced** that it is guaranteeing the provisional release of Slobodan Milosevic from The Hague tribunal, so he can seek medical treatment in Moscow.

МК: Во другите вести, САД во вторникот **објави** дека оваа година на Албанија ќе \$ даде финансиска помош во вредност од 28 милиони долари.

АНГЛ: In other news, the United States **announced** Tuesday that it will extend \$28m in financial aid to Albania this year.

МК: Главниот обвинител на ОН за воени злосторства, Карла дел Понте, го **објави** неговото апсење за време на посетата на Белград во четвртокот.

АНГЛ: Chief UN war crimes prosecutor Carla del Ponte **announced** his arrest during a visit to Belgrade on Thursday.

објави/declare/declared

МК: Исто така во четвртокот, кабинетот **објави** дека е завршен едномесечниот штрајк на лекарите.

АНГЛ: Also Thursday, the cabinet **declared** that a month-long strike by doctors is over.

МК: Но, пред два дена, владејачката коалиција го **објави** своето противење на можноста за негов втор мандат.

АНГЛ: But two days ago, the ruling coalition **declared** its opposition to the possibility of a second term.

објави/report/reported

МК: Приватната новинска агенција Доган **објави** дека некои тенкови и оклопни возила за пренос на војници биле, исто така, испратени во оваа област.

АНГЛ: The private Dogan news agency **reported** that some tanks and armoured personnel carriers also were dispatched to the area.

МК: Локалните медиуми **објавија** дека СФОР спровел потрага во Бања Лука во четвртокот изутрина (25-ти ноември).

АНГЛ: Local media **reported** that SFOR conducted a search operation in Banja Luka on Thursday (25 November) morning.

МК: „Но, владата **објави** дека нема осудени или затворени владини претставници соучесници во трговијата со луѓе“, се вели во извештајот.

АНГЛ: „The government, however, **reported** no convictions or sentencing of government officials complicit in human trafficking“, the report said.

МК: Тие изразија загриженост дека интеграцијата на Србија во ЕУ пред решавањето на прашањата со Косово ќе му дозволи на Белград да го блокира идното членство во ЕУ, **објавија** медиумите во четвртокот (17-ти февруари).

АНГЛ: They have expressed concern that Serbia's EU integration prior to solving issues with Kosovo would allow Belgrade to block Kosovo's future EU membership, media **reported** on Thursday (February 17th).

МК: Во меѓувреме, Францускиот сенат во средата дискутираше за предлогот за амандман на уставот, со кој ќе се бара референдум за пристапувањето на новите членки во ЕУ, **објавија** медиумите.

АНГЛ: Meanwhile, the French Senate discussed a proposal Wednesday for a constitutional amendment that would require a referendum on the accession of new members to the EU, media **reported**.

МК: Владата го заврши извештајот за мерките што ги планира за подобрување на управувањето со средствата на ЕУ, **објавија** медиумите во неделата (10-ти август).

АНГЛ: The government has completed a report on measures it is planning to improve management of EU funding, media **reported** on Sunday (August 10th).

Заклучок

Врз основа на анализираните примери од корпусот, општо, може да се донесе следниот заклучок:

1. Глаголите на зборување во македонскиот јазик, преку својата семантичко-синтаксичка структура, претставуваат солидна подлога за изучување на декларативните зависносложени реченици во македонскиот/англискиот јазик како мајчин/странски.
2. Тие нудат богат јазичен материјал за изучување и на синонимијата во македонскиот/англискиот јазик како мајчин/странски.
3. Со примената на паралелен јазичен корпус во наставата по македонски јазик како мајчин/странски се овозможува пронаоѓање на контекстите на употреба на глаголите на зборување во изворниот јазик и во странскиот јазик, воочување на

сличностите и разликите на различни јазични рамништа, како и создавање јазична компетенција за правилна употреба на јазикот што се усвојува.

4. Паралелниот јазичен корпус отвора можност за изработка на специјализирани еднојазични/двојазични електронски речници (на пример, речник на глаголи на зборување, речник на синоними и сл.)

Следствено, паралелниот јазичен корпус денес има значајна и незаменлива улога во наставата по мајчин/странски јазик – како за наставникот, така и за ученикот. Всушност, со неговата примена наставата по мајчин/странски јазик станува интерактивна, продуктивна и ефикасна – што се, всушност, признаци на една современа, модерна настава.

КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА

1. Ивановска-Наскова, Руска 2013. *Програми за автоматска обработка на јазични корпуси*. Скопје: Аз-буки.
  2. Минова-Ѓуркова, Лилјана 2000. *Синтакса на македонскиот стандарден јазик*. Скопје: Магор.
  3. Мургоски, Зозе 1996. *Англиско-македонски речник*. Скопје.
  4. Мургоски, Зозе 1996. *Македонско-англиски речник*. Скопје.
-
1. *Oxford Learner's Thesaurus: a Dictionary of Synonyms* 2008. Oxford University Press.
  2. Silberztein, Max 1993. *Dictionnaires électroniques et analyse automatique de texts: Le système INTEX*. Paris : MASSON.
  3. Silberztein, Max 2005. Nooj: un outil TAL de corpus pour l'enseignement des langues et de la linguistique. *Journée TALAL VIII* (2): 123-134.
  4. Trajkovski, Igor; Saveski, Martin 2010. Development of an English-Macedonian Machine Readable Dictionary by Using Parallel Corpora. *Proceedings of ICT Innovations conference*, 195-204.
<http://www.springer.com/computer/communication+networks/book/978-3-642-19324-8>
http://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=en&user=TN0U5PcAAAAJ&citation_for_view=TN0U5PcAAAAJ:_FxGoFyzp5QC

Извори

<http://www.time.mk>
<http://www.setimes.com>

Learning Macedonian As A Native Language/Foreign Language With The Help Of A Parallel Linguistic Corpus

Key words: *parallel corpus, Macedonian language, English language, contrastive analysis, bi-lingual dictionary*

Today a linguistic corpus is often used when learning natural languages with contemporary technology. This can be a corpus for just one language, a bi-lingual corpus, or a multi-linguistic corpus, which raises the possibility of the creation of a parallel corpus, for instance, of English-Macedonian, French-Macedonian, etc., as well as vice-versa: Macedonian-English, Macedonian-French, etc.

Through examples from the parallel corpus created on [Time.mk](#), the largest Macedonian source for aggregation of news sources, we will show both the advantages and the possibilities which a parallel English-Macedonian corpus offers. In other words, we are talking about a Macedonian-English corpus for learning Macedonian as a native language/foreign language. Through a contrastive analysis of different linguistic frameworks (morphology, syntax, lexicon), we will also indicate several specific characteristics and differences in the Macedonian language compared to English.